

ИЗ РЕЦЕНЗИЈЕ

*Многи кад се суоче са неком новом ствари, не кажу не знам,
већ што није тако!
А, како је? Онако како смо и до сад знали!
Може ли у таквим околностима да се дође до чистијих, или,
назовимо их, нових сазнања. (Р. П.)*

У маниру романтичарске историографије, Мирослав Ж. Симић је књижевним приступом и поетским изразом уз обиље историјских извора, биографски веома успешно приказао личност краљице Драге Обреновић. Рукопис поседује не само књижевну, већ и научну вредност. Ерудита Симић је коришћењем историјских извора и литературе, уз богат научни апарат превазишао оквире публицистике и методолошки приступио историјској науци у истраживању и проучавању једне тако значајне личности у српској историји. Његов списатељски стил у пракси је веома редак и занимљив, јер нам везано за један податак да је неколико драгоцених информација...

Симић је читалачкој публици познат по двадесетак објављених, углавном истраживачких дела, у којима се бавио историјом свог Левча, Шумадије и Поморавља, осликавајући је пером које суче пламен истине до границе рационалног. Слојем патине, историјског времена и дешавања у Србији Обреновића, Симић је заштитио и овај рад...

После дуже од једног века, трагична завршница владавине династије Обреновић и даље заокупља пажњу бројних истраживача. У том контексту се и господин Мирослав Ж. Симић определио да на врло систематичан начин укаже на неколико последњих година владавине наведене српске нововековне династије. То је методолошки, али и садржајно веома квалитетно урађено, имајући у виду бројне чињенице које је аутор изнео у рукопису. Аутор се зато определио да кроз форму својеврсне личне исповести краљице Драг(и)не Обреновић укаже на сложене историјске, поли-

тичке, међународне и унутрашње прилике нашег дела Европе с краја 19. и почетка 20. века.

Наведена драстична промена околности у Европи, и почетак краја периода који се често означава као *Belle époque*, на одређени начин управо је отпочео убиством краља Александра М. Обреновића Петог и његове супруге Драге. Ослањање на умешно одабрану историјску грађу и изворе, допринело је да овај рукопис поново актуелизује болно питање краја династије Обреновић 1903. године. Наиме, као и већина трагичних догађаја у Србији и овај је још увек *de facto* остао нерасветљен и препуштен различитим, а неретко и пристрасним тумачењима истраживача савремене историје наше земље. Стога је и друштвени значај овог дугогодишњег истраживања аутора Мирослава Ж. Симића поново афирмисан...

У првом делу рукописа аутор је на веома адекватан начин указао на порекло породица Луњевица-Милићевић, суштински притом предочавајући читаоцу порекло краљице Драге. Посебно су битни подаци које аутор износи у вези са првим годинама живота краљице Драге Обреновић и сталним мењањима средина у којима је живела. Врло су значајна и сведочанства кумова породице Луњевица-Милићевић – Рафаиловића и Негојевића из Врбе. Посебно је значајан закључак аутора Симића у вези са чињеницом да породица Луњевица-Милићевић и даље има бројне потомке у Србији и у иностранству, што је значајна историографија неретко изостављала.

Други део рукописа указује на раздобље одрастања краљице Драге, често га притом поредећи

са изразито тешким сазревањем краља Александра Обреновића, који је адолесцентски период провео у атмосфери сталних сукоба родитеља (краља Милана и краљице Наталије). Прве љубави краљице Драге, потом удаја за прилично старијег инжењера Светозара Машина стално су у тадашњој српској јавности изазивале контроверзе. Наравно, ово су пратиле и бројне приче о њеним пролазним љубавним авантурама у периоду након преране и трагичне смрти Светозара Машина.

Аутор је веома сликовито указао на својеврсно „избављење“ удовице Машин кроз њен одлазак у Бијариц и то у својству дворске даме протеране краљице Наталије Обреновић.

Додатну динамику тексту даје сталан и паралелан осврт на живот младог краља Александра Обреновића, од тренутка абдикације његовог оца краља Милана, благодарења у Саборној цркви у Београду и миропомазана у манастиру Жича. Преломну тачку у односима удовице и дворске даме Драге Машин и младог краља представља њихово упознавање, а потом и интензивно дружење у летњиковцу његове мајке у Бијарицу. Посебно су занимљиве бројне фотографије из периода боравка удовице Драге у наведеном монденском летовалишту у Баскијском заливу.

Својеврсно опсесивно-посесивно везивање младог краља Александра за дворску даму своје мајке, неретко је у истраживањима психолога и историчара поређено са „едиповим комплексом“. Међутим, њега треба тумачити и као ону врсту фаталне љубави, која се дешава само једном у животу, а о чијим се последицама никада рационално не размишља, чак и поред бројних аргумената. Ово је довело и до тога да млади краљ Александар Обреновић, уместо достојне принцезе са неких од престижних европских дворова донесе одлуку да се ожени женом којој, објективно, није припадала част српске краљице. Пошто је у историографији незахвално износити потенцијалне сценарије, посебно имајући у виду претходно искуство неуспешног брака кнеза Михаила Обреновића и грофице Јулије Хуњади, али и женидбу краља Милана са Наталијом Кешко, ипак се може закључити да је краљ Александар Обреновић Пети, у складу са својом титулом и статусом, заслужио брак у најави са принцезом Александром Шаумбург-Липе. Овим нереализованим браком би се династија Обреновић додатно ојачала везама са водећим племићким

породицама тадашње Европе, али би се оснажио статус земље која се налазила у лошем геостратешком положају и то близини једне од водећих европских сила тог периода (Аустроугарске) и једне империје у благој стагнацији и распаду (Отоманско царство).

Драгин мистериозни повратак у Београд, као и појава првих оговарања београдске чаршије у вези са њеним односима са краљем Александром само је додатно консолидовао присталице породице Карађорђевић, које су након неуспешног свргавања династије Обреновић, а захваљујући атентату на кнеза Михаила 1868. године, били додатно фрустрирани проевропским курсом потоњих владара (краља Милана, а у извесној мери и његовог сина краља Александра). Зато аутор у овом рукопису указује на својеврсни еквилибријум на коме се налазила тадашња Краљевина Србија, између рационалног добросуседства са Аустроугарском и митоманског и клерикалног везивања за Царевину Русију. Но, и поред тога што је првобитни шок српске јавности у вези са најављеним браком краља Александра и краљице Драге, на одређени начин био саниран, наведено тињајуће незадовољство поборника другачијег развоја Србије допринело је да завереници постепено артикулишу властите захтеве и циљеве и да крену са злочиначким удруживањем.

Аутор Мирослав Ж. Симић је указао и на чињеницу да је краљица Драга Обреновић током своје кратке владавине покренула бројне позитивне активности у области просвете, културе и науке у тадашњој Краљевини Србији. Такође, она је недвосмислено била поборница побољшања положаја жена у изразито традиционалном и патријархалном српском друштву с почетка прошлог века.

Лична трагедија владајућег пара условљена недостатком престолонаследника, сигурно је утицала на њихове међусобне односе. Аутор је зато с правом посебну пажњу посветио осврту на честе „излете“ младог краља у Будимпешту, где је виђан у друштву бројних анимир-дама, као и посве случајном открићу покојног проф. др Петра Бокуна (изнетом у монографији *Последњи Обреновић*, самиздат, Београд, 2009) да је краљ Александар у Бечу добио једно ванбрачно дете захваљујући специјалној операцији Војнообавештајне службе Аустроугарске. На овај начин се најуспешније могу негирати чаршијске приче по којима краљ Александар није могао добити потомка.

Аутор у неколико наврата у тексту помиње да су масони Краљевине Србије били умешани у организацију наведеног убиства краља Александра и краљице Драге. С тим у вези важно је подвући да историјске анализе овог периода тврде другачије, и поред покушаја црнорукашких структура да мистерију о утицају слободних зидара на Мајски преврат то стално подстичу. Наиме, познати немачки историчар Холм Зундхаузен је, у својој монографији *Историја Србије од 19. до 21. века* (српски превод – СЛЮ, Београд 2008), указао да су кнез Михаило Обреновић, али и краљ Милан били припадници слободозидарске организације. Дакле, у том сегменту треба само додатно преиспитати наведену аргументацију аутора.

Симић је, у петом делу „Кумства“, на веома занимљив начин обрадио ојкониме насеља у Србији, којима су кумовали Обреновићи. Исто тако, занимљив је и хронолошки преглед пропалих дванаест завера на краља Александра и краљицу Драгу, у шестом делу. Он показује извесну неснаљивост црнорукашких завереника. Нажалост, паклени план убиства краљевског пара је остварен у ноћи 28/29. маја 1903. године и то са најбруталнијим исказивањем нагомиланих вишедеценијских фрустрација присталица супарничке династије. Покушаји нове власти да различитим интерпретацијама убиства краља и краљице ублаже згроженост јавности Србије нису успели и поред, на тренутке трагикомичних, покушаја попут саопштења новоформиране Владе – „ноћас су погинули краљ Александар и краљица Драга“.

Седми део рукописа садржи веома корисне чињенице о родослову династије Обреновић. Оне за сигурно представљају плод вишегодишњег истраживања аутора Симића. Зато је веома значајна и чињеница да је аутор порекао тезе о „последњим Обреновићима“ и „изумрлој династији“. То је доказао захваљујући дубинској генеолошкој анализи династије Обреновића, која је по први пут на једном месту систематизована и презентована у нашој земљи.

Аутор Мирослав Ж. Симић је зато посветио пуну пажњу потомству из оба брака Вишње Урошевић, на одређени начин оснивачице династије Обреновић и племенитом пореклу кнегиње Љубице Обреновић, рођ. Вукомановић (о чему је писао Феликс Филип Каниц у монографији *Србија – земља и становништво*), тако да је у том смислу веома успешно указано на живуће „жилице“ лозе Обреновића.

У закључку седмог дела рукописа, аутор Симић указује на своју племениту намеру да се скине својеврсна анатема са последњих владара династије Обреновић, која је посебно подстицана у временском раздобљу од 1903. до 1917. године када је Србијом *de facto* владала завереничка организација Црна рука.

Истовремено, аутор је са потребном дистанцом указао и на извесне „претендете“ на престо Обреновића у последњем делу рукописа, не упштајући се у некада и посве надреалне приче о њиховом пореклу. Зато је аутор закључио да се њима и убудуће требају бавити генеолози и истраживачи династије Обреновић.

ЗАКЉУЧАК

Са задовољством прејоручујемо објављивање рукописа аутора Мирослава Ж. Симића, који представља један од најзначајнијих издавачких подухвата у вези са историјом династије Обреновић.

Наведени рукопис у потпуности испуњава садржајне и методолошке предуслове за објављивање.

Са сигурношћу можемо утврдити и да ће наведени рукопис, када буде објављен као посебна бојашто илустрована монографија, моћи успешно доћи

до читалачке публике, али и да ће у значајној мери бити комерцијалан.

У Београду, 12. јуна 2015. године¹

др Драган Ђукановић,
политиколог
виши научни сарадник
Институт за међународну
политику и привреду

Милорад Јовановић,
виши архивиста
Историјски архив
Јагодина

¹ Због навођена великог броја година, аутор је у књизи записивао само цифре које означавају године а не и именицу „године“, већ је једноставно означавао са тачком или запетом.